

KOBİ'LERDE FİNANSAL YÖNETİM UYGULAMALARININ FİNANSMAN SORUNLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: TRABZON İLİ ÖRNEĞİ

Mustafa EMİR¹

Uğur SEVİM²

Duygu ARSLANTÜRK³

ÖZET

Ekonominin lokomotifi durumundaki Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) Türkiye'deki işletmelerin yaklaşık olarak %98'ini oluşturmaktadır. Türkiye'deki üretim ve istihdamın büyük bölümünü sağlayan KOBİ'lerin bir anlamda ülke ekonomisine yön verdiği söylenebilir. Dolayısıyla KOBİ'lerin yaşadıkları tüm sorunların ülkedeki üretimi ve istihdamı etkileyeceği açıktır. Fakat özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki KOBİ'ler birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu çalışmada Trabzon ilindeki KOBİ'lerin finansman sorunları, finansal yönetim ve finansal planlama açısından ele alınarak, profesyonel finansal yönetimin söz konusu sorunlar üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Sonuç olarak Trabzon'daki KOBİ'lerin büyük bir bölümünde profesyonel bir finansman bölümünün ve finans yöneticisinin olmadığı ayrıca sağlanan teşvik ve desteklerin yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, Finansman Problemi, Devlet Teşvikleri, Kurum Destekleri

THE EFFECT OF FINANCIAL MANAGEMENT PRACTICESIN SMEs ON FINANCING PROBLEMS: THE CASE OF TRABZON

ABSTRACT

Small and Medium Size Enterprises (SME), the locomotive of the economies, constitute approximately 98% of firms in Turkey. It can be said that SMEs providing a large part of production and employment in Turkey in one sense direct the national economy. Therefore, it's clear that the problems of SMEs will affect the production and employment in that country. SMEs face some problems especially in developing countries. In this study, in terms of the financialmanagementandfinancialplanning, the financingproblemsof SMEsin the province ofTrabzon and professionalfinancialmanagementissues that impact on these problems was investigated.As a result, the majority of SMEs in Trabzon don't have finance managers and professional finance departments have been determined. And also state Incentives and institutional supports providing SMEs was found inadequate.

Keywords: SME, Financing Problem, Governmental Incentives, Institutional Supports

¹ Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi – İİBF – İşletme Bölümü, e-mail: memir@kt.edu.tr

² Öğr. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi – Maçka MYO – Yön. ve Org. Bölümü, e-mail: ugursevim@yahoo.com

³ Araş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi – İİBF – İşletme Bölümü, e-mail: duygu_arslanturk@hotmail.com

GİRİŞ

Dünya üzerinde rekabetin ve değişikliğin çok yoğun yaşandığı günümüzde, istihdamın ve üretimin büyük bölümünü sağlayan Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ'lerin) değişimlere kolay uyum sağlayabilen yapıları ile hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde büyük önem taşıdıkları bilinmektedir (Çınar Ay, 2008: 1). Her ne kadar geleceğin belirsizliği ve yoğun rekabet ortamı küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri büyük ölçekli işletmelere göre çok daha fazla etkilemekte ise de, büyük ölçekli işletmelerin çevrelerini kontrol edebilme ve bir ölçüye kadar da etkileyebilme özelliklerinin yanında, KOBİ'ler dinamik ve esnek bir yapıya sahip olma gibi bazı özellikleriyle bir anlamda büyük işletmelere üstünlük sağlamaktadır. Bütün bunların yanında KOBİ'ler ekonomik canlanma ve istikrar sağlayan önemli ekonomik birimler olarak kabul edilmekte ve bir bakıma bölgeler arası dengesizliği azaltmaktadırlar (Çarıkçı vd., 2002: 209). KOBİ'ler genel olarak ekonomilerin temel dinamiğini oluşturmalarına rağmen literatüre bakıldığında, genel kabul görmüş bir KOBİ tanımına rastlanmamaktadır. Fakat Avrupa Birliğinde ortak bir KOBİ tanımına geçilmesi sonrasında ülkemizde de tüm kurumlar için geçerli olacak ortak bir KOBİ tanımı belirlenmiştir. 18 Kasım 2005 tarih ve 25997 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan ve 18 Mayıs 2006 tarihinde yürürlüğe giren “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik” ile KOBİ'lerin sınıflandırılmasında AB'de olduğu gibi çalışan sayısı, bilanço ve satış büyüklüklerini esas alan bir tanım uygulanmaya başlanmıştır. Bu tanım Tablo 1'de özetlenmiştir (KOBİ Strateji ve Eylem Planı 2011-2013, 2011: 24-25).

Tablo 1:Türkiye ve AB'de KOBİ Tanımı

	Tanım Kriterleri	Mikro İşletme	Küçük İşletme	Orta Ölçekli İşletme
TÜRKİYE	Çalışan Sayısı	≤9	10-49	50-249
	Yıllık Net Satış Hasılatı (Milyon TL)	≤1	≤5	≤25
	Yıllık Mali Bilanço Değeri (Milyon TL)	≤1	≤5	≤25
AB	Çalışan Sayısı	≤9	10-49	50-249
	Yıllık Ciro (Milyon Avro)	≤2	≤10	≤50
	Yıllık Bilanço (Milyon Avro)	≤2	≤10	≤43

Büyük firmalar Dünya ekonomileri için KOBİ'lere oranla daha aktif bir role sahip olsalarda, sonuçta KOBİ'ler de büyük firmalar için çok önemli roller üstlenmektedir. Örneğin

bugün birçok büyük firma KOBİ'lerle işbirliği içinde çalışmaktadır. KOBİ'ler büyük ölçekli firmalara hizmet sağlayarak onlara yardımcı olmakta ve onları desteklemektedir. Fakat bütün bunların yanında KOBİ'ler büyük işletmelere göre çok daha zayıf olan mali yapıları ve yine bu firmalara göre çok daha düşük imkânlarla sahip olmaları nedeniyle, gerek iç gerek dış çevreden kaynaklanan birçok problemle karşı karşıyadır. Üretim, yönetim, pazarlama, finans ve benzeri birçok alanda sıkça karşılaştıkları bu problemler KOBİ'lerin yaptıkları girişimlerin başarısızlığa uğramasına neden olmaktadır.

Türkiye' de KOBİ'lerin sorunları ile ilgili olarak yapılan uygulamalı çalışmalarda (Demirel ve Şamiloğlu,2001; Aras ve Müslümov,2002; Bayraktar ve Köse,2004; Yılmaz,2007; Bıtrak ve Çetin,2009) ise genellikle, yukarıda belirtilen sorunların yanında finansal sorunların en önemli sorunlardan birisi olduğu dikkati çekmektedir. Ülkemizdeki KOBİ' ler, diğer ülkelerdekilere göre kredi hacminden daha az yararlanmaktadırlar. KOBİ'lerin bankacılık sisteminden kullandıkları kredilerin, bankalar tarafından işletmelere kullanılan toplam krediler içindeki payı düşük düzeylerde kalmaktadır (Çetin, 1996: 165). KOBİ'lerin en önemli sorunu, kredi ve finansmandır. Gerek yatırım, gerekse işletme sermayesi oluşturmada uzmanlaşmış bankaların, hem yetersiz sayıda olması hem de bu bankaların kaynaklarının KOBİ'lerin ihtiyacına cevap verememesinden dolayı kar marjları düşük olan KOBİ'ler, genel banka sistemine ve kredilerine başvurumaktadırlar. Bu durumda ise birtakım bürokratik uygulamalar, KOBİ'lerin ödeyemeyeceği kadar yüksek faiz oranları ve ödeme koşulları ile karşılaşabilmektedirler. Ayrıca KOBİ'lerin sermaye piyasalarından yararlanamamaları da önemli bir sorun teşkil etmektedir. Bu sorun yalnızca menkul kıymet ihracıyla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda risk sermayesi ve finansal kiralama gibi mali enstrümanların da fazla yaygınlaşmaması gibi durumları da kapsamaktadır. (Eren, 1997: 6).

Bu çalışma Trabzon ilindeki KOBİ'lerin bir finansman sorunu yaşayıp yaşamadıklarını ve eğer bir sorun yaşıyorlarsa bu finansman sorununun, profesyonel bir finansman bölümünün, etkin bir finansal planlamanın ve finansman yöneticisinin olmayışı gibi nedenlerden kaynaklanıp kaynaklanmadığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaçla çalışmada öncelikle literatür incelemesine yer verilmiş ve daha sonra ise çalışmanın yöntemi ortaya

koyularak yapılan araştırmanın bulguları ortaya koyulmuştur. Son olarak ise bu bulgulardan hareketle derlenen sonuçlara yer verilmiştir.

I. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Özellikle son dönemdeki çalışmalar incelendiğinde KOBİ'lerin karşılaştıkları sorunlar üzerine pek çok araştırma yapıldığı görülmektedir. Demirel ve Şamiloğlu (2001) Aksaray ilinde faaliyet gösteren 50 KOBİ üzerinde yaptıkları araştırmada, finansman sorununun KOBİ'lerin başlıca sorunlarından biri olduğunu ortaya koymuşlardır. Bartlett ve Bukvic (2001) Slovenya'daki KOBİ'lerin başarısını etkileyen kritik engelleri inceledikleri çalışmalarında özellikle kurumsal ve finansal engellerin etkilerinin firma büyüklüğü ile ters orantılı olarak gelişim gösterdiğini ortaya koymuşlardır. Oktay ve Güney (2002) Türkiye'de faaliyet gösteren KOBİ'lerin yaşamakta olduğu genel sorunlar ve özel olarak finansman sorunlarını inceledikleri çalışmalarında Türkiye'de KOBİ'lere yönelik teşviklerin düzensiz ve yetersiz olduğu ve bu işletmelerin uzun dönemli finansal ve yönetsel gereksinimlerinin belli merkezlerce yönetilen teşviklerle desteklenmesinin gerektiği sonucuna varmışlardır. Aras ve Müslümov (2002), KOBİ'lerin rekabet gücünü etkileyen en önemli faktörlerden biri olan finansal kaynak sorununu analiz ederek para piyasalarından temin edilebilecek fonların maliyetinin yüksek olduğunu, dolayısıyla bu durumun KOBİ'lerin rekabet gücünü zayıflattığını ortaya koymuşlardır. Ayrıca KOBİ'lerin alternatif finansman yöntemlerinden yararlanma oranının düşük olduğu da elde edilen bulgular arasındadır. Brink ve diğerleri (2003), Güney Afrika'daki KOBİ'lerin başarısını etkileyen sorunları inceledikleri çalışmalarında, Güney Afrika'daki KOBİ'lerin başarısı üzerinde etkili olan en önemli unsurların enflasyon ve faiz oranları olduğunu ortaya koymuşlardır. Bayraktar ve Köse (2004), Zonguldak ilinde faaliyet gösteren 55 KOBİ üzerinde yaptıkları incelemede KOBİ'lerin finansal sorunlarını araştırmış ve KOBİ'lere uygulanan kredi faizlerinin yüksekliği ve verilen kredi karşılığı istenen garantiler gibi sorunlar nedeniyle bankalardan sağlanan kredilerin KOBİ'lerin ihtiyaçlarını karşılamakta yeterli olmadığını ya da bu işletmeler için yeni sorunlar yarattığını ortaya koymuşlardır. Ayrıca günümüzde modern finansman teknikleri olarak nitelendirilen finansal kiralama, faktoring, risk sermayesi, franchising gibi yöntemlerin izlenmesi ve yaygınlaştırılmasının KOBİ'lerin finansman

sorunlarının hafifletilmesi için bir yöntem olarak sunmuşlardır. Yılmaz (2007), turizm sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansman sorunlarını diğer sektörlerle karşılaştırmalı olarak incelediği çalışmasında, Bodrum ilinde bulunan KOBİ'leri örneklem olarak seçmiştir. Araştırmanın sonucunda, işletmelerin en önemli sorununun finansman sorunu olduğu, daha sonra ise sırasıyla personel ve pazarlama sorunlarının geldiği tespit edilmiştir. İşletmelerin karşılaştığı başlıca finansman sorunlarının ise, kredi temininde yaşanan zorluklar ve kredi maliyetlerinin yüksek oluşu olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca örneklem olarak seçilen KOBİ'lerin modern finansman araçlarının kullanımı konusunda yetersiz oldukları ortaya koyulmuştur. Reason ve Mughan (2008) KOBİ'lerin uluslararasılaşmasını engelleyen faktörleri OECD (Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı) ve APEC (Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği) üyesi 45 ülkede yapılan anketler yardımıyla tanımlayarak analiz ettikleri çalışmalarında, KOBİ'lerde finansal yönetim becerisinin az olması ve dış çevreden kaynaklanan risk unsurunun yüksek olması gibi faktörlerin KOBİ'lerin finansmana erişimi açısından son derece etkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Bıtrak ve Çetin (2009) Antalya ilinde faaliyet gösteren 40 adet KOBİ üzerinde bir anket çalışması yapmış ve KOBİ'lerin çalışma sermayesi, finansal yönetim ve yatırım bütçelemesi uygulamalarını ortaya koymayı amaçlamışlardır. Çalışmalarının sonucunda ise KOBİ'lerin işe başlarken çoğunlukla öz sermayelerini kullanmayı tercih ettiklerini ve KOBİ'lerin yatırımlarının finansmanında banka kredilerinin öz kaynakların önüne geçtiği, leasing ve faktöring gibi yeni tekniklerden yararlanma oranlarının ise düşük olduğunu tespit etmişlerdir. Saeed (2009) finansal kaynakların Brezilya'daki firmaların gelişimi üzerine etkisini araştırdığı çalışmasında, iç finansman kaynaklarının işletmelerin gelişimi ile doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Badulescu ve Badulescu (2010) çalışmalarında, KOBİ'lerin ekonomi içerisindeki önemi ve farklı işletmelerin yaşamları süresince farklı dönemlerde ihtiyaç duyduğu finansman ihtiyaçlarını giderme konusunda karşılaştıkları güçlükleri araştırmışlardır. Araştırmanın sonucunda, KOBİ'lerin faaliyete başladıkları ilk dönemlerinde finansmana ulaşmakta zorluk çektikleri fakat belli bir büyüklüğe ulaştıktan sonra işletmelerin borç verenler ve yatırımcılar açısından çekici duruma geldikleri ortaya koyulmuştur. Alam ve diğerleri (2011) Malezya'daki küçük ve orta ölçekli gıda üretim işletmelerinin gelişimini etkileyen faktörleri incelemişlerdir. Araştırmanın sonucunda Malezya'daki KOBİ'lerin gelişimini etkileyen en

önemli faktörün finansal sorunlar olduğunu belirlemişlerdir. Ayrıca Malezya'da faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli gıda üretim firmaları için yapılan uygulamada da benzer sonuçların ortaya çıktığını tespit etmişlerdir. Hyz (2011) Yunanistan'daki KOBİ'lerin bankacılık hizmetlerinden yararlanma düzeyini etkileyen faktörleri tanımlayarak analiz ettikleri çalışmalarında, Yunanistan'da kısa vadeli banka kredilerinin yüksek doğal risk ve teminat eksikliği nedeniyle KOBİ'ler için büyük işletmelere göre daha pahalı bir kaynak olduğunu ortaya koymuşlardır.

Konuyla ilgili literatür incelendiğinde, finansman sorunlarının KOBİ'lerin karşılaştığı önemli sorunların başında geldiği görülmektedir. Birçok farklı ülkede ve Türkiye'nin farklı bölgelerinde bu konuda yapılan çeşitli araştırmalara katkı olarak bu çalışma Trabzon İlinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansman sorunu yaşayıp yaşamadıklarını ve bu sorunun kaynaklarının neler olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır.

II. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Trabzon ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansal sorunlarını incelemek, bu sorunların nedenlerini ortaya koymak ve bu sorunları en aza indirmek için çözüm önerileri sunan kuruluşlardan yararlanma derecelerini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada deskriptif (tanımlayıcı) yöntem kullanılmış ve veri toplama aracı olarak ankette faydalanılmıştır. Örneklem olarak seçilen işletmeler Tablo 1'de verilen KOBİ tanımı dikkate alınarak belirlenmiştir. Trabzon ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerden örneklem olarak rastlantısal olarak seçilen 65 imalat firması ile görüşülmüş ancak anket konusunda sadece 43 firmadan olumlu yanıt alınmıştır. Yüz yüze anket tekniği kullanılarak yapılan çalışmada, bilimsel olarak değerlendirilebilecek 43 anket elde edilmiştir.

Konu ile ilgili olarak yapılan literatür taraması sonucunda, örneklem olarak seçilen imalat firmalarına yöneltilmek üzere dört ana bölüm ve yirmi dört sorudan oluşan bir anket düzenlenmiştir. Anket yöntemiyle elde edilen verilerin analizinde "SPSS 16.0 for Windows" paket programından yararlanılmıştır. Hazırlanan ankette birinci bölüm, örneklem olarak seçilen firmaların genel özelliklerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölüm, finansal planlama konusunda, finansman bölümü hakkında ve finansman sorunları konusunda

hazırlanan sorulardan oluşmaktadır. Üçüncü bölüm, işletmelerin finansman kaynaklarının neler olduğunu anlamaya yönelik sorulardan oluşurken, dördüncü bölüm, KOBİ'lerin yaşanan finansman sorunlarının çözümüne katkıda bulunan destek kuruluşlarından yararlanma derecelerini belirlemeye yönelik olarak düzenlenmiştir.

III. BULGULAR

Trabzon ilinde faaliyet gösteren 43 işletmenin finansal sorunlarına ilişkin yüz yüze anket tekniği kullanılarak yapılan araştırma sonucunda aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Tablo 2: Üretimde Çalışan Personel Sayısı

	Frekans	Yüzde (%)	Kümülatif Toplam
0-10	12	27,9	27,9
10-50	16	53,5	81,4
50-250	7	18,6	100,0

Tablo 2'de çalışma kapsamında görüşülen firmaların üretim bölümünde çalışan personel sayıları verilmiştir. Buna göre anket uygulanan işletmelerin %27,9'unun çalışan sayısına göre mikro büyüklükte, % 53,5'inin küçük ve %18,6'lık kısmının ise orta büyüklükte işletmeler olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Yönetimde Çalışan Personel Sayısı

	Frekans	Yüzde (%)	Kümülatif Toplam
0-5	26	60,46	60,46
5-10	11	25,58	86,00
10+	6	13,96	100

Tablo 3'de ankete dâhil olan firmaların yönetim bölümlerinde kaç personelin çalıştığı verilmiştir. Tablo 'ya göre örneklem olarak seçilen firmaların %60,46'sının yönetim bölümünde 5'ten az, %25,58'inin 5-10 kişi arasında ve %13,96 gibi düşük bir kesimi ise 10'unun üstünde personel çalıştırdıkları ortaya çıkmıştır. Görüldüğü gibi örneklem seçilen firmaların büyük bir kısmı yönetim kısmında 5 ve altında personel çalıştırmaktadır.

Tablo 4:Hukuki Yapı

	Frekans	Yüzde (%)	Kümülatif Toplam
Tek Kişi İşletmesi	9	20,9	20,9
Adi Ortaklık	0	0	20,9
Kollektif Şirket	2	4,7	25,6
Komandit Şirket	0	0	25,6
Anonim Şirket	11	25,6	51,2
Limited Şirket	21	48,8	100,0
Diğer	0	0	100,0

Ankete katılan 43 imalat işletmesinin hukuki yapılarının verildiği Tablo 4'te katılımcı işletmelerin %20,9'unun Tek Kişi İşletmesi, %4,7'sinin Kollektif Şirket, %25'inin Anonim Şirket ve %48'lik kısmının ise Limited Şirket olduğu saptanmıştır. Trabzon bölgesinde ankete dahil edilen firmaların yarıya yakını (%49) Limited Şirketlerin oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 5:İşletmede Bulunan Yöneticiler

	Evet		Hayır		Toplam	
	Frekans	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde (%)
Finans Yöneticisi	16	37,2	27	62,8	43	100
Üretim Müdürü	25	58,1	18	41,9	43	100
Personel Müdürü	17	39,5	26	60,5	43	100
Muhasebe Müdürü	28	65,1	15	34,9	43	100
Pazarlama Müdürü	19	44,2	24	55,8	43	100
Diğer	17	39,5	26	60,5	43	100

Trabzon ilindeki KOBİ'lerde profesyonel yöneticilerin bulunup bulunmadığının araştırılmasına yönelik olarak sorulan sorunun sonucu ise Tablo 5'te verilmiştir. Tabloya göre ankete katılan 43 imalat işletmesinin %39,5'inin ya tek bir yöneticiyle faaliyetlerini sürdürdükleri ya da hiç profesyonel yönetici istihdam etmedikleri ortaya çıkmıştır. Profesyonel yönetici istihdam ettiği yönünde cevap veren işletmelerin istihdam ettikleri profesyonel yöneticiler arasında finansman müdürünün ağırlığı diğerlerine nispeten oldukça düşük kalmaktadır. İşletmelerin %58,1'inde üretim müdürü, %65,1'inde muhasebe müdürü olmasına rağmen sadece %37,2sinde finans yöneticisinin olduğu görülmektedir.

Tablo 6:Finansal Planlama

	Frekans	Yüzde (%)	Kümülatif Toplam
Evet	31	72,1	72,1
Hayır	12	27,9	100,0

KOBİ'lerin eksik yanlarından biri olarak görülen finansal planlama yapmama sorununun araştırma kapsamındaki işletmeler içinde geçerli olup olmadığı incelendiğinde Tablo 6'daki sonuçlar elde edilmiştir. Anket sonuçlarına göre işletmelerin %72,1 gibi büyük bir kısmı finansal planlama yaptığını belirtmiştir. Ancak dikkat edilecek olursa bu işletmelerin sadece 37,2'sinde profesyonel bir finans yöneticisinin olduğu bir önceki tabloda gösterilmiştir. Bu durumda finansman kararlarının, sınırlı bilgilere sahip kişilerce alındığı söylenebilir.

Tablo 7:Finansal Planlama Türü

	Frekans	Yüzde (%)	Kümülatif Toplam
Kısa Vade	5	11,6	11,6
Uzun Vade	4	9,3	20,9
Kısa V & Uzun V	22	51,2	72,1
Eksik Veri	12	27,9	100,0

Finansal planlama yaptığını belirten 31 firmanın hangi tür planlama yaptıklarına dair verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen sonuçlar Tablo 7'de görülmektedir. Örneklem seçilen firmaların %27,9'u finansal planlama yapmadıklarını belirtmişlerdir. Bu sebeple geriye kalan %72,1'lik kısım üzerinden alınan sonuçlar incelendiğinde, cevaplayıcıların %11,6'sının sadece kısa vadeli planlama yaptıkları, % 9,3'ünün sadece uzun vadeli plan yaptıkları ve %51,2'si ise hem kısa hem de uzun vadeli planlama yaptıkları ortaya çıkmıştır.

Tablo 8:Finansman Bölümü

	Frekans	Yüzde (%)	Kümülatif Toplam
İşletmede Finansman Bölümü Vardır	16	37,2	37,2
İşletmede Finansman Bölümü Yoktur	27	62,8	100,0

Cevaplayıcılara, işletmelerinde finansman bölümünün olup olmadığı sorulduğunda 43 işletmeden Tablo 8'deki veriler elde edilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere ankete katılan işletmelerin % 62,8'inde yerleşik bir finansman bölümü yoktur. Yüz yüze anket yöntemi ile gerçekleştirilen bu çalışmada yapılan görüşmeler esnasında firmaların çoğunun firma sahibi

tarafından yönetildiği görülmüştür. Bu sebeple firmalardaki kararların çoğunu tek kişinin verdiği gözlenmiştir. Bu durumun firmalarda ayrı bölümlerin kurulmasına engel olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca finansmanla ilgili ayrı bir bölüm kurmak için personel ve kaynak sıkıntısı olduğu konularına değinilmiştir.

Tablo 9:Finansal Karar Verici

	Frekans	Yüzde (%)	Kümülatif Toplam
Muh. Fin. Müdürü	1	2,3	2,3
Yönetim Kurulu	11	25,6	27,9
Şirket Sahibi	25	58,1	86,0
Şirketin Büyük Ortağı	2	4,7	90,7
Genel Müdür	4	9,3	100

Tablo 9'da işletmede finansal kararları vermek konusunda kimin yetkili olduğuna dair sorulan sorunun sonuçları verilmiştir. Buna göre ankete dahil edilen işletmelerin %58,1'inde finansal karar verici olarak şirket sahipleri karşımıza çıkmaktadır. Bu durum KOBİ'lerin en karakteristik özelliği olan işletme sahibinin ön planda olması ile açıklanabilir. Cevaplayıcı işletmelerin %25,6'sı ise finansal karar verici olarak yönetim kurulunu göstermişlerdir. Bu işletmelerin büyük çoğunluğu 25'in üzerinde üretim personeli olan işletmelerdir. Finansal karar vericinin kim olduğu sorusuna diğer işletmelerin%9,3'ü genel müdür, %4,7'si şirketin büyük ortağı ve %2,3'ü ise muhasebe finansman müdürü cevabını vermişlerdir.

Tablo 10:Finansman Yöneticisi Eğitim Düzeyi

	Frekans	Yüzde (%)	Kümülatif Toplam
Lise	2	4,7	4,7
Üniversite	13	30,2	34,9
Lisansüstü	1	2,3	37,2
Finans Yöneticisi Yok	26	62,8	100,0

Tablo 10'a göre ayrı bir finansman yöneticisi olduğunu belirten işletme sayısı ile tutarlı olarak 16 işletme, finansman yöneticisinin eğitim düzeyi ile ilgili soruya cevap vermişlerdir. İşletmelerin %62,8'inde finansman yöneticisi olmadığı için kalan %37,2'lik kısım üzerinden

değerlendirme yapılmıştır. Buna göre işletmelerin %30,2'sinin finansman yöneticisi üniversite mezunuyken sadece %4,7'lik kısmının lise mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 11:Finansman Sorunu

	Frekans	Yüzde (%)	Kümülatif Toplam
Evet	17	39,5	39,5
Hayır	26	60,5	100,0

Cevaplayıcı işletmelere finansman sorununun olup olmadığına dair sorulan sorunun cevaplarına göre oluşturulan frekanslar Tablo 11'de gösterilmiştir. Araştırmaya katılan 43 imalat işletmesinin tamamı finansman sorununa ilişkin soruya cevap vermiş ve %39,5'i finansman sorunu yaşadıkları yönünde cevap vermişlerdir. İşletmelerin büyük çoğunluğu (%60,5) ciddi finansman sorunları yaşamadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 12: KOBİ'lerin Finansman Konusunda Yaşadığı Sıkıntıların Önem Derecesine Göre Sıralanması

Önem Derecesi		1	2	3	4	5	6	7*
Kredi teminindeki güçlükler	<i>Frekans</i>	5	3	5	2	10	1	17
	<i>%</i>	11,6	7,0	11,6	4,7	23,3	2,3	39,5
işletme sermayesi yetersizliği	<i>Frekans</i>	3	3	4	11	1	---	21
	<i>%</i>	7,0	7,0	9,3	25,6	2,3	---	48,8
Öz kaynak yetersizliği	<i>Frekans</i>	6	3	8	1	5	---	20
	<i>%</i>	14,0	7,0	18,6	2,3	11,6	---	46,5
Alacakların tahsilindeki gecikmeler	<i>Frekans</i>	19	8	4	4	---	---	8
	<i>%</i>	44,2	18,6	9,3	9,3	---	---	18,6
Maliyetlerdeki Artış	<i>Frekans</i>	8	17	6	2	3	---	7
	<i>%</i>	18,6	39,5	14,0	4,7	7,0	---	16,3
Diğer	<i>Frekans</i>	---	2	1	---	---	1	39
	<i>%</i>	---	4,7	2,3	---	---	2,3	90,7

*Önem derecesi 7 olarak belirtilen bulgular, ilgili seçeneğin ankete katılan firmaların tarafından işaretlenmediğini belirtmektedir.

Yukarıda Tablo 12'de KOBİ'lerin finansman konusunda yaşadığı sıkıntıların önem derecesine göre sıralanması verilmiştir. Tablo 12'de verilen bilgiler incelendiğinde KOBİ'lerin finansman konusunda yaşadığı sıkıntıların en önemlisinin % 44,2'lik bir oranla 19 firma tarafından ilk sırada belirtilen alacakların tahsilindeki gecikmeler olduğu görülmektedir.

Alacakların tahsilindeki gecikmeleri, %18,6'lık oranla 8 firma tarafından ilk sırada belirtilen maliyetlerdeki artış, %14,0'lık bir oranla 6 firma tarafından ilk sırada belirtilen öz kaynak yetersizliği, %11,6'lık bir oranla 5 firma tarafından ilk sırada belirtilen kredi teminindeki güçlükler ve %7'lik bir oranla 3 firma tarafından ilk sırada belirtilen işletme sermayesi yetersizliği izlemektedir. Alacakların tahsilindeki gecikmeler ve maliyetlerdeki artışlar aynı zamanda ankete katılan firmalar tarafından sırasıyla %18,6 ve %39,5'lik oranlarla ikinci sırada belirtilerek önem derecesi bakımından ilk iki sırayı almaktadır. Bunun yanı sıra diğer başlığı altında finans yöneticisinin olmaması ve zorlu rekabet koşulları gibi sorunlar önem derecesi bakımından 2 firma tarafından ikinci sırada ve birer firma tarafından ise üçüncü ve altıncı sırada belirtilmiştir.

Tablo 13: KOBİ'lerde Finansal Sorunların Çözülmesi İçin Yapılması Gereken Faktörlerin Önem Derecesine Göre Sıralanması

Önem Derecesi		1	2	3	4	5	6	7*
Uzun Vadeli ve Ucuz Kredi Sağlanmalı	Frekans	12	14	8	1	---	---	8
	%	27,9	32,6	18,6	2,3	---	---	18,6
İşletmenin Sermaye Piyasasını Kullanacağı Düzenlemeler Yapılmalı	Frekans	3	6	3	5	9	---	17
	%	7,0	14,0	7,0	11,6	20,9	---	39,5
KOBİ'lerin Gelişimi İçin Yeni Teşvikler Oluşturulmalı	Frekans	17	8	3	2	1	---	12
	%	39,5	18,6	7,0	4,7	2,3	---	27,9
Kredi Teminatları En Aza İndirilmeli	Frekans	4	6	10	6	2	---	15
	%	9,3	14,0	23,3	14,0	4,7	---	34,9
Banka Dışında Destekçi Kuruluşlar Daha Aktif Rol Oynamalı	Frekans	3	---	6	9	9	---	16
	%	7,0	---	14,0	20,9	20,9	---	37,2
Diğer	Frekans	---	1	---	---	---	1	41
	%	---	2,3	---	---	---	2,3	95,3

*Önem derecesi 7 olarak belirtilen bulgular, ilgili seçeneğin ankete katılan firmaların tarafından işaretlenmediğini belirtmektedir.

Tablo 13'de KOBİ'lerde finansal sorunların çözülmesi için yapılması gereken işlemler önem derecesine göre sıralanmıştır. Tablo 13'de verilen bilgiler incelendiğinde KOBİ'lerin finansal sorunlarının çözülmesi için öncelikli olarak yapılması gerekenlerin ankete katılan firmalar tarafından şu şekilde belirtildiği görülmektedir; ankete katılan firmaların 17 tanesi yani

%39,5'i KOBİ'lerin finansal sorunlarının çözülmesi konusunda öncelikli olarak KOBİ'lerin gelişimi için yeni teşviklerin oluşturulması gerektiğini belirtmişlerdir. 12 adet firma (%27,9) öncelikli olarak uzun vadeli ve ucuz kredi sağlanması gerektiğini, 4 adet firma (%9,3) kredi teminatlarının en aza indirilmesi gerektiğini, 3 adet firma (%7,0) işletmelerin sermaye piyasasını kullanacağı düzenlemeler yapılması gerektiğini ve yine 3 adet firma da (%7,0) banka dışındaki destekçi kuruluşların daha aktif rol oynaması gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra finansal sorunların çözülmesi için yapılması gerekenler açısından diğer başlığı altında sektörel teşvikler gibi faktörler önem derecesi bakımından bir firma tarafından ikinci sırada ve yine bir firma tarafından ise altıncı sırada belirtilmiştir.

Tablo 14: Kuruluş Sermayesi Temini

	Yüzde (%)
Özkaynak	74,3
Akraba& Arkadaş	8,0
Banka Kredisi	15,2
Diğer	2,5

Tablo 14'te görüldüğü gibi anket katılımcısı olan KOBİ'lerin ortalama olarak 74,3'lük kısmı kuruluş sermayelerini özkaynaklarından temin ettiklerini belirtmişlerdir. Bu oranın oldukça yüksek olması Trabzon ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin en azından kuruluş aşamasında borçlanmadan yani risk almadan kaçındıklarını göstermektedir. Ayrıca kuruluş sermayesi temininde geriye kalan firmaların %15,2'lik kısmının banka kredisine ve %8'lik kısmının da akraba ve arkadaşlarına başvurduğu tespit edilmiştir.

Tablo 15:Kredi Kullanma Durumu

	Frekans	Yüzde (%)	Kümülatif Toplam
Evet Kullanıyorum	30	69,8	69,8
Hayır Kullanmıyorum	13	30,2	100,0

Katılımcı işletmelere kredi kullanıp kullanmadıkları konusunda sorulan soru ile ilgili oluşturulan sonuçlar Tablo 15'te verilmiştir. Buna göre katılımcıların %69,8'lik kısmı kredi kullandığını belirtirken %30,2'si ise kredi kullanmadığını belirtmiştir.

Tablo 16: KOBİ'lerin Kredi Kullanmama Nedenlerinin Önem Derecesine Göre Sıralanması

Önem Derecesi		1	2	3	4	5	6	7	8*
Sermayemiz Yeterli	<i>Frekans</i>	7	---	1	2	1	---	---	32
	<i>%</i>	16,3	---	2,3	4,7	2,3	---	---	74,4
Borç Faizi Yüksek	<i>Frekans</i>	1	5	---	1	---	---	---	36
	<i>%</i>	2,3	11,6	---	2,3	---	---	---	83,7
Kredilerde Teminat Şartları Ağır	<i>Frekans</i>	3	2	2	1	---	---	---	35
	<i>%</i>	7,0	4,7	4,7	2,3	---	---	---	81,4
Kredi Verilen Kuruluş Az	<i>Frekans</i>	---	---	1	---	---	3	---	39
	<i>%</i>	---	---	2,3	---	---	7,0	---	90,7
Geri Ödeme Koşulları Ağır	<i>Frekans</i>	1	---	2	1	2	---	---	37
	<i>%</i>	2,3	---	4,7	2,3	4,7	---	---	86,0
Riske Girmekten Kaçınmak	<i>Frekans</i>	1	4	1	2	2	---	---	33
	<i>%</i>	2,3	9,3	2,3	4,7	4,7	---	---	76,7
Diğer	<i>Frekans</i>	---	---	---	---	---	---	---	43
	<i>%</i>	---	---	---	---	---	---	---	100

* Önem derecesi 8 olarak belirtilen bulgular, ilgili seçeneğin ankete katılan firmaların tarafından işaretlenmediğini belirtmektedir.

Yukarıda Tablo 16'da ise KOBİ'lerin kredi kullanmama nedenleri önem derecesine göre sıralanmıştır. Tabloda verilen bilgilere göre ankete katılan firmalar tarafından %16,3'lük bir oranla KOBİ'lerin kredi kullanmamalarının en önemli nedeni olarak sermaye yetersizliği gösterilmiştir. Sırasıyla kredi teminat şartlarının ağır olması (7,0), borç faizinin yüksek olması (ilk sırada belirtilme oranı %2,3 ile geri ödeme koşullarının ağırlığı ve riske girmekten kaçınma seçenekleri ile aynı olmasına karşın %11,6 oranında ikinci sırada belirtilmiştir), riske girmekten kaçınma (ilk sırada belirtilme oranı %2,3 ile geri ödeme koşullarının ağırlığı seçeneği ile aynı olmasına karşın %9,3 oranında ikinci sırada belirtilmiştir) ve geri ödeme koşullarının ağır olması (2,3) KOBİ'lerin kredi kullanmamalarında etkili olan diğer önemli etmenler olarak görülmektedir. Bu soruya ilişkin verilen cevapların düşük seviyelerde kalmasının nedeni ise ilgili sorunun ankete katılan ve kredi kullanan firmalar tarafından işaretlenmemiş olmasıdır.

Tablo 17: KOBİ'lerin Kredi Kullanırken Başvurdukları Yöntemler ve Talep Edilme Sıklıkları

Önem Derecesi		1	2	3	4	5*
Banka Kredisi	Frekans	29	2	6	---	6
	%	67,4	4,7	14,0	---	14,0
Satıcı Kredisi	Frekans	2	14	4	---	23
	%	4,7	32,6	9,3	---	53,5
Serbest Piyasa (Akraba-Arkadaş)	Frekans	9	5	3	---	26
	%	20,9	11,6	7,0	---	60,5
Diğer	Frekans	---	1	---	---	42
	%	---	2,3	---	---	97,7

* Önem derecesi 5 olarak belirtilen bulgular, ilgili seçeneğin ankete katılan firmaların tarafından işaretlenmediğini belirtmektedir.

Tablo 17, KOBİ'lerin kredi kullanırken başvurdukları yöntemler ve talep edilme sıklıkları yer almaktadır. Tabloda yer alan bilgilere göre, KOBİ'lerin kredi kullanırken en çok başvurdukları yöntem ankete katılan firmaların 29'u tarafından %67,4'lük bir oranla ilk sırada belirtilen banka kredisidir. Banka kredisinden sonra ilk sırada en çok tercih edilen yöntemin %20,9'luk oranı ile serbest piyasa (Akraba-Arkadaşlar) olduğu görülmektedir. Satıcı kredisinin ise %4,7'lik oranla ilk sırada en az tercih edilen yöntem olduğu görülmektedir. Fakat satıcı kredisinin ikinci sırada belirtilme ve tercih edilme oranı ise %32,6 ile en yüksektir.

Tablo 18: Banka Kredilerinin Yeterliliği

	Frekans	Yüzde (%)	Kümülatif Toplam
Evet, Yeterli	29	67,4	67,4
Hayır, Yetersiz	14	32,6	100,0

KOBİ'lerin Banka kredilerinin yeterliliği konusundaki görüşlerini değerlendirmek amacıyla sorulan sorunun cevaplarına göre Tablo 18 oluşturulmuştur. Tabloya göre ankete katılan işletmelerin %67,4'ü banka kredilerini yeterli bulurken %32,6'sı verilen kredileri yeterli bulmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 19: KOBİ'lerin Banka Kredisi Kullanırken Karşılaştıkları Güçlüklerin Önem Derecesine Göre Sıralanması

Önem Derecesi		1	2	3	4	5	6	7	8	9*
Kredi Talebimiz Dikkate Alınmıyor	<i>Frekans</i>	1	---	---	2	2	2	7	---	29
	<i>%</i>	2,3	---	---	4,7	4,7	4,7	16,3	---	67,4
Kredi Çıkana Kadar Zaman Kaybı Yaşıyoruz	<i>Frekans</i>	5	4	3	3	4	2	---	---	22
	<i>%</i>	11,6	9,3	7,0	7,0	9,3	4,7	---	---	51,2
Kredi Almada Teminat Güçlüğü Yaşıyoruz	<i>Frekans</i>	12	2	3	3	2	1	1	---	19
	<i>%</i>	27,9	4,7	7,0	7,0	4,7	2,3	2,3	---	44,2
Prosedürler Çok Fazla	<i>Frekans</i>	7	7	6	1	1	2	---	---	19
	<i>%</i>	16,3	16,3	14,0	2,3	2,3	4,7	---	---	44,2
Faizler Yüksek ve Değişken	<i>Frekans</i>	9	10	2	1	2	---	3	---	16
	<i>%</i>	20,9	23,3	4,7	2,3	4,7	---	7,0	---	37,2
Kredinin Geri Ödeme Süresi Uygun Değil	<i>Frekans</i>	1	8	6	3	1	---	---	---	24
	<i>%</i>	2,3	18,6	14,0	7,0	2,3	---	---	---	55,8
İşletme Likiditesi Kredi İçin Uygun Değil	<i>Frekans</i>	1	2	1	4	3	5	---	---	27
	<i>%</i>	2,3	4,7	2,3	9,3	7,0	11,6	---	---	62,8
Diğer	<i>Frekans</i>	---	---	---	---	---	---	---	1	42
	<i>%</i>	---	---	---	---	---	---	---	2,3	97,7

* Önem derecesi 9 olarak belirtilen bulgular, ilgili seçeneğin ankete katılan firmaların tarafından işaretlenmediğini belirtmektedir.

Tablo 19'da KOBİ'lerin banka kredisi kullanırken karşılaştıkları güçlükler önem derecelerine göre sıralanmıştır. Tablo'da verilen bilgilere göre KOBİ'lerin banka kredisi kullanırken karşılaştıkları güçlüklerin en önemli olanının 12 firma tarafından %27,9'luk bir oranla ilk sırada belirtilen kredi almada yaşanan teminat güçlüğü olduğu görülmektedir. Kredi almada yaşanan teminat güçlüğü, sırasıyla, faizlerin yüksek ve değişken oluşu (%20,9), prosedürlerin çok fazla olması (%16,3), kredi çıkana kadar yaşanan zaman kaybı (%11,6), kredi talebinin dikkate alınmaması (%2,3), kredi ödeme süresinin uygun olmaması (%2,3), işletme likiditesinin kredi için uygun olmaması (%2,3) izlenmektedir. Ayrıca faizlerin yüksek ve değişken oluşu, kredi ödeme süresinin uygun olmaması, prosedürlerin çok fazla olması

seçeneklerinin firmalar tarafından önem derecesi olarak 2. ve 3. derecede önemli seçenekler olarak yüksek oranda belirtildiği (sırasıyla; 23,3-18,6-16,3) görülmektedir. Bu sorunun cevaplanmama oranının yüksek olmasının nedeni ise ilgili sorunun ankete katılan ve banka kredisi kullanmayan firmalar tarafından işaretlenmemiş olmasıdır.

Tablo 20:Kredi Maliyetleri Yüksek Olduğunda Alınan Tedbirler

	Evet		Hayır		Toplam	
	Frekans	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde (%)
Yatırım Projeleri Ertelenir	23	53,5	20	46,5	43	100
Stok Azaltılır	10	23,3	33	76,7	43	100
Özkaynak Artırılır	11	25,6	32	74,4	43	100
Üretim Kapasitesi Düşürülür	6	14,0	37	86,0		
Yabancı Kaynak Azaltılır	4	9,3	38	88,4	43	100

Cevaplayıcı firmalara kredi kullanmaları ve bu kullandıkları kredilerin maliyetlerinin yükselmesi durumunda nasıl tedbirler alacakları sorulmuş ve birden fazla şık işaretlemelerine izin verilmiştir. Buna göre oluşturulan Tablo 20'de kredi maliyetlerinin yükselmesi durumunda yatırım projelerini erteleme kararının alınacağını belirten anket katılımcılarının tüm katılımcıların % 53,5'ini oluşturduğu görülmektedir. Geriye kalan işletmelerin %25,6'sı özkaynak artırımı yolunu seçerken %23,3'ü ise stoklarını azaltmayı tercih edeceklerini belirtmişlerdir.

Tablo 21:Teşvik ve Desteklerden Haberdar Olma Durumu

	Frekans	Yüzde (%)	Kümülatif Toplam
Evet, Haberdarım	40	93,0	93,0
Hayır, Haberdar Değilim	3	7,0	100,0

Gelişmiş ülkelerin KOBİ'lere sağladığı teşvik ve desteklerin kat be kat gerisinde kalsa da Türkiye'de KOBİ'lere sağlanan birçok teşvik ve destek programları mevcuttur. Ancak KOBİ'lerin finansman sıkıntılarını aşmada en önemli yardımcıları olarak gösterilen bu teşvik ve

desteklerin etkin kullanılmadığı belirlenmiştir. Bu durumun KOBİ'leri bu yardımlardan haberdar olmamasından kaynaklanıp kaynaklanmadığını incelemek amacıyla sorulan soruya verilen cevaplar doğrultusunda Tablo 21 oluşturulmuştur. Buna göre örnekleme oluşturan işletmelerin %93'ünün devlet teşvikleri ve kurum desteklerinden haberdar oldukları %7 gibi düşük bir kısmının ise bu teşvik ve desteklerden haberdar olmadıkları belirlenmiştir.

Tablo 22:Teşvik ve Desteklerden Yararlanma Durumu

	Frekans	Yüzde (%)	Kümülatif Toplam
Evet, Yararlanıyorum	33	76,7	76,7
Hayır, Yararlanmıyorum	10	23,3	100,0

Teşvik ve desteklerden haberdar olan firmaların büyük bir çoğunluğu Tablo 22'de görüldüğü gibi bu desteklerden faydalanmaktadırlar. Yukarıdaki tabloda katılımcıların %76,7'sinin çeşitli desteklerden yararlandığını belirtilmiştir. Buradan hareketle sağlanan destekler arasında hangilerinden faydalandığı farklı bir soru olarak sorulmuş ve birden fazla destek kuruluşundan faydalananların da çoklu işaretleme yapmalarına izin verilmiştir. Alınan cevaplar sonucu Tablo 23'deki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 23:Yararlanılan Destek Türleri

	Evet		Hayır		Toplam	
	Frekans	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde (%)
Organize sanayi Bölgesi Destekleri	9	20,9	34	79,1	43	100
KOSGEB Destekleri	19	44,2	24	55,8	43	100
İhracat Teşvikleri	7	16,3	36	83,7	43	100
Halk Bankası Kredileri	9	20,9	34	79,1		
Vergi Teşvikleri	14	32,6	29	67,4	43	100
Kalkınma Bankası Yatırım Kredileri	0	0	43	100		
Diğer Destekler	10	23,3	33	76,7	43	100
AB Destekleri	9	20,9	34	79,1	43	100

Tablo 23'e göre katılımcıların büyük çoğunluğu %44,2 ile KOSGEB'in teknik desteklerinden yararlanmaktadır. İkinci önemli yararlanılan destek türü ise %32,6 ile Vergi Teşvikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Üçüncü sırada ise %23,3 ile diğer destekler yer

almaktadır. Bu destekler arasında Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Destekleri, TÜBİTAK, SANTEZ ve SGK teşviklerinin de yer aldığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra Kalkınma Bankası Kredilerinden hiç faydalanılmadığı görülmüştür. Ayrıca KOBİ'lerin AB Desteklerinden yararlanma oranlarının %20,9 ile oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 24:Teşvik ve Desteklerin Yeterliliği

	Frekans	Yüzde (%)	Kümülatif Toplam
Evet, Yeterli	14	32,6	32,6
Hayır, Yetersiz	29	67,4	100,0

KOBİ'lerin finansman sorunlarının aşılması amacıyla sağlanan devlet teşvikleri ve kurum desteklerinin yeterli olup olmadığının incelendiği Tablo 24'e göre ankete katılan işletmelerin %67,4'ü destek ve teşvikleri yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir. %32,6'sı ise verilen teşvik ve destekleri yeterli bulduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 25: Yapılan Teşvik ve Desteklerin KOBİ'lerin Finansman Sorunlarının Aşılmasında Yeterli Olmamasının Sebeplerinin Önem Derecesine Sıralanması

Önem Derecesi		1	2	3	4	5	6	7*
Teşvikle Sağlanan Kredinin Maliyeti Yüksek	Frekans	3	3	3	2	3	---	29
	%	7,0	7,0	7,0	4,7	7,0	---	67,4
Teşvikler Zamanında Sağlanamamakta	Frekans	8	5	3	1	2	---	24
	%	18,6	11,6	7,0	2,3	4,7	---	55,8
Destek Kuruluşlarının Destek Şartları Çok Ağır	Frekans	6	3	3	3	1	---	27
	%	14,0	7,0	7,0	7,0	2,3	---	62,8
Yurt Dışı Destek Kuruluşları ile Bağlantı Kurulamıyor	Frekans	2	1	2	2	7	1	28
	%	4,7	2,3	4,7	4,7	16,3	2,3	65,1
Yatırım İndirimleri Yetersiz Kalıyor	Frekans	4	6	2	5	---	---	26
	%	9,3	14,0	4,7	11,6	---	---	60,5
Diğer	Frekans	3	---	1	---	---	---	39
	%	7,0	---	2,3	---	---	---	90,7

* Önem derecesi 7 olarak belirtilen bulgular, ilgili seçeneğin ankete katılan firmaların tarafından işaretlenmediğini belirtmektedir.

Tablo 25'de yapılan teşvik ve desteklerin KOBİ'lerin finansman sorunlarının aşılmasında yeterli olmamasının sebepleri önem derecelerine göre verilmiştir. Tablo'da yer alan bilgilere göre, bu konudaki en önemli sorunun ankete cevap veren 8 firma tarafından %18,6'lık

bir oranla ilk sırada belirtilen teşviklerin zamanında sağlanamaması olduğu görülmektedir. Diğer önemli sorunların ise sırasıyla, destek kuruluşlarının destek şartlarının ağırlığı (14,0), yatırım indirimlerinin yetersiz olması (%9,3), teşvikle sağlanan kredinin maliyetinin yüksek olması (7,0) ve yurt dışı destek kuruluşları ile bağlantı kurulamaması olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra yapılan teşvik ve desteklerin KOBİ'lerin finansman sorunlarının aşılmasında yeterli olmamasının sebepleri açısından Diğer başlığı altında sunulan teşviklerin yeterli seviyede olmaması ve geri ödeme süresinin uzun olması gibi faktörler önem derecesi bakımından 3 firma tarafından ilk sırada ve 1 firma tarafından ise üçüncü sırada belirtilmiştir. Yine Bu sorunun cevaplanmama oranının yüksek olması ise yapılan teşvik ve desteklerin yeterli olduğunu düşünen firmaların bu soruya cevap vermemesinden kaynaklanmaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada Trabzon ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin bir finansman sorunu yaşayıp yaşamadıklarını ve eğer bir sorun yaşıyorlarsa bu finansman sorununun, profesyonel bir finansman bölümünün, etkin bir finansal planın ve finansman yöneticisinin olmayışından kaynaklanıp kaynaklanmadığı ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu sorunların aşılması amacıyla KOBİ'lere sağlanan devlet teşvikleri ve kurum desteklerinden örnekleme oluşturan firmaların faydalanıp faydalanmadıkları araştırılmıştır.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre araştırma kapsamındaki firmaların büyük bir kısmının (%48) mikro ve küçük işletmeler olduğu belirlenmiştir. Yine bu firmaların büyük bir kısmının limited şirket olduğu ve kuruluş sermayelerini büyük bir oranla öz kaynaklardan karşıladıkları belirlenmiştir. Ayrıca araştırma kapsamındaki firmaların çoğunda bir finansman bölümü ve finans yöneticisi bulunmadığı, finans yöneticisi bulunduran firmalarda ise finans yöneticilerinin büyük ölçüde üniversite mezunu olduğu tespit edilmiştir. Bütün bunların yanında bu firmaların önemli bir kısmının (%51) hem kısa hemde uzun vadeli olmak üzere finansal planlama yaptıkları belirlenmiştir. Çalışmadan elde edilen önemli bir sonuç da araştırma kapsamındaki firmalarda finansal kararların çoğunlukla şirket sahibi tarafından verildiğidir. Daha öncede değinildiği gibi araştırma kapsamındaki firmaların önemli bir kısmının mikro ve

küçük işletme olduğu düşünüldüğünde bu firmalarda finansal içerikli kararların işletme sahibi tarafından verilmesi normal bir durum olarak karşılanabilir.

Çalışmadan elde edilen önemli sonuçlardan bir diğeri ise araştırma kapsamındaki firmaların finansman sorununa ilişkindir. Araştırmaya katılan firmaların büyük bir kısmı (%60,5) işletmelerinde önemli bir finansman sorunu yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Finansman sorunu yaşadıklarını belirten firmalar ise bu konuda yaşadıkları en önemli sıkıntılar olarak alacakların tahsilindeki gecikmeleri, maliyetlerdeki artış, öz kaynak yetersizliği ve kredi teminindeki güçlükleri göstermişlerdir. Bunun yanında bu firmalar genel olarak finansman sorununun çözülmesi için öncelikle KOBİ'lerin gelişimi için yeni teşviklerin oluşturulması gerektiğini ve özellikle kredi teminatlarının da en aza indirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Yine araştırma kapsamındaki firmaların büyük bir kısmının kredi kullandığı belirlenmiştir. Kredi kullanmadıklarını belirten firmalar ise kredi kullanmama nedenleri olarak büyük ölçüde sermaye yetersizliği ve kredi teminatlarının ağır olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma kapsamındaki firmaların en önemli finansal problemlerinden bazılarının öz kaynak yetersizliği ve kredi teminindeki güçlükler gibi faktörler oldukları düşünüldüğünde, firmaların kredi kullanmama nedenlerinin sermaye yetersizliği ve kredi teminatlarının ağırlığı gibi nedenler olması normal karşılanabilir. Ayrıca bütün bunlara rağmen KOBİ'lerin kredi kullanırken en çok kullandıkları yöntemin banka kredisi olduğu belirlenmiştir. Firmaların banka kredisi kullanırken karşılaştıkları en büyük problemin ise kredi almada yaşanan teminat gücü olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç araştırma kapsamındaki firmalarda en önemli finansal problemlerden birisinin kredi teminindeki güçlükler olduğu düşünüldüğünde gayet normal bir sonuçtur. Bunun yanında kredi kullanmada yaşanan bu sıkıntılar karşısında firmaların büyük oranda yatırım projelerini erteledikleri de belirlenmiştir.

Teşvik ve destekler konusunda ise araştırma kapsamındaki firmaların büyük ölçüde teşvikler hakkında bilgi sahibi oldukları ve bu teşvik ve desteklerden yararlandıkları fakat bu teşvik ve destekleri yetersiz buldukları belirlenmiştir. Ayrıca araştırma kapsamındaki firmaların önemli bir kısmının KOSGEB desteklerinden yararlandığı belirlenmiştir. Bunun yanında araştırma kapsamındaki firmalar teşviklerin yetersizliğinin en önemli nedenleri olarak büyük

ölçüde teşviklerin zamanında sağlanamaması ve destek kuruluşlarının destek şartlarının çok ağır olmasını göstermişlerdir.

Genel olarak çalışmadan elde edilen sonuçlar birçok açıdan literatürlede uyuşmaktadır; Aras ve Müslümov (2002), KOBİ'lerin para piyasasından yeterince yararlanamadıklarını, Oktay ve Güney (2002), Türkiye'de KOBİ'lere yönelik teşvikler düzensiz ve yetersiz olduğunu, Bayraktar ve Köse (2004), bankaların KOBİ'lere sağladıkları kredilerinin faiz ve teminat şartlarının ağır olduğunu, Bıtırak ve Çetin (2009), KOBİ'lerin işe başlarken ağırlıklı olarak öz sermayeyi tercih ettiklerini ve yine Hyz (2011), kısa vadeli banka kredilerinin yüksek doğal risk ve teminat eksikliği nedeniyle KOBİ'ler için büyük işletmelere göre daha pahalı bir kaynak olduğunu bu çalışmadan elde edilen sonuçlara benzer olarak yaptıkları çalışmalarda ortaya koymuşlardır.

KAYNAKÇA

- AKGEMCİ, Tahir (2001); "KOBİ'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler", T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, KOSGEB.
- ALAM, Syed Shah; Mohd Fauzi Mohd JANI; Zizah Che SENİK, ve Ahmad Kahary Ahmad DOMIL; (2011), "Assessing Barriers of Growth of Food Processing SMIs in Malaysia: A Factor Analysis", International Business Research, Cilt 4, Sayı 1, Ocak, ss. 252-259.
- ARAS, Güler ve Alövsat MÜSLÜMOV; (2002), "Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisinde KOBİ'lerin Yeri: Finansman, Ekonomik Sorunları ve Çözüm Önerileri" http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf/Bildiri_33.PDF [15.05.2011]
- BADULESCU, Daniel ve Alina BADULESCU; (2010), "Financial Constraints Facing SMEs: Some Theory and Evidence" Metalurgia International, Cilt 15, Sayı 8, ss. 169-173.
- BARTLETT, Will ve Vladimir BUKVIČ; (2001), "Barriersto SME Growth in Slovenia", Kluwer Academic Publishers, MOCT-MOST Cilt 11, Sayı 2, ss. 177-195.
- BAYRAKTAR, Sema ve Yasemin KÖSE; (2004), "KOBİ'lerin Finansmanı ve Finansal Sorunları: Zonguldak Örneği" http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf%5Cbildiri_20.pdf [15.05.2011]

-
- ÇARIKÇI, İlker; İsmet TİTİZ ve A. Hüsrev EROĞLU; (2002), “Küçük Ve Orta Ölçekli Üretim İşletmelerinde Kriz Dönemine Özgü Finansman Sorunları ve Alternatif Pazarlama Stratejileri – Göller Bölgesi İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma”, Isparta, S.D.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt 7, Sayı 1, s. 229-239.
- ÇETİN, Ali Cüneyt ve İbrahim BITİRAK; (2009),”Antalya İli Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerinde Finansal Yönetim, İşletme Sermayesi ve Yatırım Bütçeleme Uygulamaları”, Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, s. 119-137.
- ÇETİN, Canan; (1996), Yeniden Yapılanma, Girişimcilik, Küçük ve Orta Boy İşletmeler ve Bunların Özendirilmesi, İstanbul: Der Yayınları.
- ÇINAR AY, Sema; (2008), ”Türkiye’deki KOBİ’lerin Finansman Sorunları”, PARADOKS, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, Ocak, s. 1305-7979.
- EREN, Erol; (1997), İşletmelerde Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası. İstanbul, Der Yayınları.
- HYZ, Alina; (2011), “Small andMedium Enterprises (SMEs) in Greece - Barriers in Access to Banking Services. An Empirical Investigation”, International Journal of Business and Social Science, Cilt 2, Sayı 2, Şubat, 161-165.
- OKAY, Şenol; (2009)” İleri İmalat Teknolojileri Kullanan KOBİ’lerin Sorunlarına İlişkin Bir Alan Araştırması: Denizli İli Örneği,” 5. Uluslararası İleri Teknolojiler Sempozyumu (IATS’09), 13-15 Mayıs Karabük, Türkiye.
- OKTAY, Ertan ve Alptekin GÜNEY; (2002), Türkiye’de KOBİ’lerin Finansman Sorunu ve Çözüm Önerileri, “21. Yüzyılda KOBİ’ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri” Sempozyumu, Doğu Akdeniz Üniversitesi, 03-04 Ocak.
- REASON, Lester Lloyd ve Terry MUGHAN; (2008), “RemovingBarriersto SME Access to InternationalMarkets: OECD-APEC Global Study” The United States Association for Small Business and Entrepreneurship (USASBE) Proceeding, s. 1498-1527.
- SAEED, Abubakr; (2009), “Formality of Financial Sourcesand Firm Growth: Empirical Evidence From Brazilian SMEs 1999-2005” Journal Of AcademicResearchin Economics,Cilt 1, Sayı 2, Kasım, s. 131-144.

ŞAMİLOĞLU, Famil ve Yavuz DEMİREL; (2001),”KOBİ'lerin Sorunları ve Aksaray İlinde Bir Uygulama”, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 9, s. 73-87.

YILMAZ, H; (2007), “Turizm Sektörü KOBİ'lerinin Finansman Sorunlarının Diğer Sektörlerle Karşılaştırmalı Analizi: Bodrum Örneği”, MUFAD- Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı 33,Ocak, s. 162-170.

2011-2013 KOBİ Strateji ve Eylem Planı, (2011),Nisan, KOSGEB, Ankara.